

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-6-4>

УДК 336.02:336.63

JEL D10, G19, G20

Б. І. Пшик

доктор економічних наук, професор, професор кафедри
фінансових технологій та консалтингу Львівського
національного університету імені Івана Франка, м. Львів
e-mail: pshykb1978@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7930-0791>

ФІНАНСОВИЙ КОНСАЛТИНГ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛЬНИМИ ФІНАНСАМИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Охарактеризовано теоретичні засади фінансового консалтингу в управлінні персональними фінансами та його значущість у фінансовому житті домогосподарств країни. Проведено аналіз динаміки інвестування домогосподарствами України в цінні папери, а також структури ринку консалтингових послуг в Європі. Виявлено слабкий вплив персональних фінансів на процеси розвитку ринку цінних паперів за сучасних нестабільних умов економічного розвитку. Розкрито спектр послуг з управління персональними фінансами та здійснення операцій з фондовими інструментами, які надаються фінансовими установами та незалежними фінансовими консультантами. Наголошено на доцільності переорієнтації менеджерів фінансових установ, які працюють у сфері управління персональними фінансами, з формату продавців у формат фінансових консультантів як першорядному чиннику розвитку ринку цінних паперів. Сформовано головні напрями розвитку фінансового консалтингу в управлінні персональними фінансами – шляхом активізації консалтингової діяльності фінансових установ та інтеграції спільних зусиль фінансових установ з незалежними фінансовими консультантами. Окреслено результати позитивного опосередкованого впливу фінансового консалтингу на процеси розвитку ринку цінних паперів.

Ключові слова: персональні фінанси, ринок цінних паперів, управління персональними фінансами, фінансова безпека, фінансовий консалтинг.

Pshyk B. FINANCIAL CONSULTING IN PERSONAL FINANCE MANAGEMENT AS AN IMPORTANT FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF THE SECURITIES MARKET

The theoretical foundations of financial consulting in personal finance management and its significance in the financial life of the country's households are characterized. The dynamics of Ukrainian households investing in securities and the structure of the consulting services market in Europe are analyzed. The weak influence of personal finance on the development processes of the securities market in the current unstable conditions of economic development is revealed, namely: a high share of consumer spending in the household budget, a low level of trust in the financial sector, the absence of a developed investment market in Ukraine, a low level of financial literacy of the population, negative socio-economic consequences of the spread of COVID-19, and the existing military-political situation caused by the full-scale military invasion of the Russian Federation into Ukraine. The range of services for managing personal finances and conducting operations with stock instruments provided by financial institutions and independent financial consultants is disclosed. The expediency of reorientation of managers of financial institutions working in personal finance management from the format of salesmen to the format of financial consultants is emphasized as a key factor in the development of the securities market. The key areas of development of financial consulting in personal finance management are identified – intensification of consulting activities of financial institutions and integration of joint efforts of financial institutions with independent financial consultants. The article suggests the encouragement of the creation of consulting companies specializing in financial and investment consulting exclusively for individuals by establishing benefits in the taxation of their profits and simplifying the registration and licensing procedure. The results of the positive indirect influence of financial consulting on the processes of development of the securities market are outlined: reduction of the information asymmetry of the stock market; strengthening of the level of financial security of households and increase of their confidence in the securities market; an increase of the volume of securities trading on the market with the participation of households.

Keywords: personal finance, securities market, personal finance management, financial security, financial consulting.

Постановка проблеми. Важливими економічними агентами, які стають дедалі більш самостійними в умовах трансформаційних перетворень та інституційних змін, що відбуваються в Україні останнім часом, є домогосподарства, оскільки впливають на соціально-економічні процеси,

сприяють переходу до інноваційного типу розвитку країни, опосередковуючи водночас реалізацію економічних інтересів усіх ланок фінансової системи. Володіючи значним фінансовим та інвестиційним потенціалом, домашні господарства можуть бути учасником на всіх сегментах фінансового ринку,

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

зокрема ринку цінних паперів. Однак життя кожної сучасної людини є немислимим без інформаційних, технологічних і фінансових інновацій, а також вчасного прийняття раціональних рішень у динамічних умовах посилення невизначеності та ризику. Незалежно від рівня розвитку держави чи стабільності в суспільстві є потреба в певних знаннях із функціонування ринку цінних паперів і навичок управління персональними фінансами, для оволодіння якими вкрай важлива наявність базової фінансової грамотності населення. Особливо це відчутно в умовах перманентної фінансової нестабільності, настання непередбачуваних змін і поглиблення кризи в суспільстві, коли з огляду на суттєве погіршення загальних умов існування домогосподарств знижується рівень і змінюється звичний стиль життя, а потреба в грамотному управлінні персональними фінансами задля їх збереження, інвестування та мінімізації ризиків лише актуалізується.

За таких обставин більшості громадян доволі складно приймати фінансові рішення на ринку цінних паперів з огляду на відсутність відповідних знань і навичок з інвестування – з одного боку, та інформації про можливості цього ринку та інвестиційні характеристики пропонованих інструментів і напрямів вкладень – з другого. На жаль, сьогодні більшість населення довіряє лише особистим знанням і навичкам, а нерідко – і суспільним стереотипам, здійснюючи планування та інвестування власних коштів, що нерідко призводить до їх неекономного, неефективного використання, а інколи й до втрат. Щобільше, за наявності значної кількості пропозицій, серед яких можуть бути не зовсім чесні та прозорі, громадянам складно розібратися і виокремити зі всієї сукупності найбільш надійні і раціональні варіанти. Така ситуація створює пряму загрозу фінансовій безпеці громадян і потребує участі фахівців з фінансового консалтингу, здатних надати кваліфіковану допомогу щодо грамотного управління персональними фінансами.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми управління персональними фінансами, зокрема в частині ухвалення інвестиційних рішень населенням на ринку цінних паперів, висвітлені в наукових працях С. Давимуки, Я. Дропи, М. Зварич, Т. Кізіми,

Ю. Рамського, Н. Ясинської та багатьох інших вчених-економістів. Значно менше приділено уваги питанням застосування і розвитку фінансового консалтингу в управлінні персональними фінансами, особливо в разі здійснення громадянами вкладень у цінні папери в Україні.

Метою статті є окреслення напрямів активізації фінансового консалтингу у сфері управління персональними фінансами та обґрунтування його ролі в розвитку вітчизняного ринку цінних паперів.

Основні результати дослідження. В умовах ринкової економіки цінні папери займають одне з провідних місць у системі фінансово-кредитних відносин будь-якої держави, адже завдяки їх випуску та розміщенню забезпечується формування капіталу економічних суб'єктів, реалізуються інвестиційні та інноваційні процеси, автоматичне переливання фінансових ресурсів у найбільш ефективні сфери національної економіки, формування фінансових джерел економічного зростання. Питання становлення і розвитку ринку цінних паперів в Україні є дуже актуальними, адже від нього залежить зростання обсягів інвестицій, потрібних для структурної перебудови економіки, розвитку фінансово-кредитної системи, підвищення конкурентоспроможності як окремих економічних суб'єктів, так і економіки загалом, а також розширення можливостей держави в забезпеченні макроекономічної стабільності в Україні методами фіскальної та монетарної політики. Як свідчить зарубіжна практика, одним з найбільш перспективних внутрішніх джерел формування інвестиційного потенціалу та ринку цінних паперів держави є заощадження населення, завдяки яким в економічно розвинутих країнах формується національний добробут. Однак проведений аналіз засвідчив незначну участь персональних фінансів у процесах розвитку ринку цінних паперів, про що свідчать дані, наведені в табл. 1. Незважаючи на майже двократне зростання середньої суми неспоживчих витрат домогосподарства за місяць (з 506,9 у 2017 р. до 978,2 грн у 2021 р.), а відтак середньої річної суми за цим показником (з 6082,8 у 2017 р. до 11738,4 грн у 2021 р.), їхня частка залишалася незначною в сукупних витратах і коливалася в межах 7,1-8,7%.

Таблиця 1

Динаміка середніх місячних витрат на одне домогосподарство в Україні

Показник	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн	7139,4	8308,6	9670,2	9523,6	11243,4
Частка неспоживчих витрат за місяць на одне домогосподарство, %*	7,1	8,0	8,7	8,6	8,7
Сума неспоживчих витрат за місяць на одне домогосподарство, грн	506,9	664,7	841,3	819,0	978,2
Середня річна сума неспоживчих витрат на одне домогосподарство, грн	6082,8	7976,4	10095,6	9828	11738,4

Примітка. * – показник містить суму витрат на купівлю акцій, сертифікатів, на відкриття вкладів у банках.

Джерело: розраховано за [1].

Подібною тенденцією характеризуються операції з продажу державою облігацій внутрішніх державних позик, які користуються серед вітчизняних домогосподарств слабкою популярністю. Про це

свідчить низька частка їх у загальному обсязі з розміщення цього виду цінних паперів, яка упродовж 2017-2022 рр. коливалася в межах 0,2-2,37% (табл. 2).

**Динаміка операцій домогосподарств з придбання ОВДП України
(за номінально-амортизаційною вартістю)**

Показник	Роки					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Загальний обсяг ОВДП в обігу, млрд грн	751,02	758,84	827,38	998,73	1060,71	1387,97
Обсяг ОВДП, придбаних населенням, млрд грн	1,47	6,17	9,78	11,1	25,16	30,17
Питома вага в загальному обсязі ОВДП, що перебуває в обігу, %	0,2	0,81	1,18	1,11	2,37	2,17

Джерело: розраховано за [2].

Слабка активність домогосподарств, а відтак і слабкий вплив персональних фінансів на процеси розвитку ринку цінних паперів за сучасних нестабільних умов економічного розвитку зумовлені низькою об'єктивних причин, серед яких варто виокремити високу частку споживчих витрат у бюджеті домогосподарств, низький рівень довіри до фінансового сектору, відсутність в Україні належного інвестиційного ринку, низький рівень фінансової грамотності та інші. Однак сьогодні першочерговими є негативні соціально-економічні наслідки поширення коронавірусної пандемії COVID-19 та військово-політична ситуація, зумовлена повномасштабним військовим вторгненням російської федерації в Україну у 2022 р., що спричинила вимушене переселення багатьох громадян, втрату майна та потребу в його відновленні, а також потребу в лікуванні і реабілітації постраждалих унаслідок війни.

Базовими елементами активізації домогосподарств на ринку цінних паперів є належний рівень фінансової обізнаності та вміння управляти персональними фінансами, завдяки чому відбувається формування ефективного інвестора, здатного раціонально використовувати власні заощадження та інвестувати їх у вдало обрані фінансові інструменти. На жаль, знання більшості громадян щодо інструментів, технологій і можливостей ринку цінних паперів є недостатніми. До того ж рівень довіри до фінансових посередників, які акумулюють заощадження населення та розміщують їх на ринку цінних паперів, залишається невисоким. А прихід глобальної діджиталізації та демократизація валютного регулювання в Україні кардинально змінили розмаїття фінансових можливостей для домогосподарств. Зокрема, є можливості для інвестування на зарубіжних ринках цінних паперів (наразі в обмеженому обсязі), а також використання дистанційних сервісів, які забезпечують віддалений доступ до операцій з цінними паперами без відвідування фінансових установ. Водночас більшість домогосподарств, які виходять на ринок цінних паперів, взагалі не мають пропозиції персонального фінансового помічника від інвестиційного посередника та звертаються до нього для виконання переважно однієї фінансової послуги щодо купівлі цінних паперів, не отримуючи фінансової консультації про альтернативні канали чи фінансові інструменти, які клієнту допомогли б краще управляти персональними фінансами та приймати інвестиційні рішення.

Консультавання у сфері управління персональними фінансами є однією з важливих і перспективних сфер діяльності, стан розвитку якої

позначається як на рівні добробуту громадян, так і соціально-економічного розвитку держави загалом. Сьогодні в Україні основними постачальниками консалтингових послуг є представництва іноземних консалтингових фірм, які здебільшого працюють з приватним сектором економіки; філіали великих іноземних компаній, які обслуговують переважно державні структури з питань бюджетного регулювання, оподаткування, вдосконалення нормативно-правового забезпечення; іноземні програми донорських організацій у сфері технічної допомоги з консалтингу в пріоритетних галузях економіки; вітчизняні консалтингові фірми, які спеціалізуються переважно на питаннях оподаткування, бухгалтерського обліку, аудиту, страхування, кредитування [3]. Є також незначна кількість приватних консультантів, увага яких більшою мірою зорієнтована на обслуговування підприємницьких структур.

Аналогічна ситуація спостерігається в Європі, де, за даними Європейської федерації асоціацій управлінських консультантів¹ – FEACO (European Federation of Management Consultancies Associations) [4], найбільші частки в загальному обсязі консалтингових послуг припадали на стратегічний (19,7%), інжиніринговий (21,2%) та IT-консалтинг (24,8%), тоді як питома вага фінансового консалтингу становила лише 11,7% (рис. 1). Проте у 2020 р., попри поширення коронавірусної пандемії COVID-19, клієнти відчували потребу переглянути свої стратегії та посилити підходи до управління фінансами на базі консультаційної підтримки, оскільки спостерігається зростання обсягів консалтингових проєктів з управління фінансами та стратегічного консалтингу (на 9,3% і 12,1%).

Фінансовий консалтинг у сфері управління персональними фінансами передбачає використання відповідних методик і технологій, що дає змогу сформуванню блоку потрібної інформації щодо вироблення оптимальних фінансових рішень у напрямі формування, вдалого використання та інвестування фінансових ресурсів клієнта, ураховуючи не лише наявну ситуацію, фінансові можливості та обмеження, а й перспективи подальшого розвитку. Він базується на тісній

¹ У науковій літературі часто зустрічається також інша назва – Європейська федерація асоціацій з економіки та управління. До складу FEACO входять консалтингові асоціації дев'ятох країн (Австрія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Італія, Румунія, Іспанія, Велика Британія), на які у 2020 р. загалом припадало 76% ВВП Європи.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

взаємодії між фінансовими консультантами та клієнтами та наданні комплексного консалтингового обслуговування з таких питань: аналіз особистих доходів і витрат, особисте фінансове планування та планування сімейного бюджету, комплексний аналіз фінансового стану клієнта; формування персональних програм накопичення; консультації щодо формування і вибору схем недержавного пенсійного забезпечення;

податкове планування (мінімізація податкових платежів); підбір програм убезпечення життя та захисту майна; аналіз і підбір банківських продуктів (депозитні програми, споживчі та іпотечні кредити тощо); консультації у сфері інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти чи активи та інші послуги (з огляду на фінансові потреби та можливості клієнта) [5, с. 95].

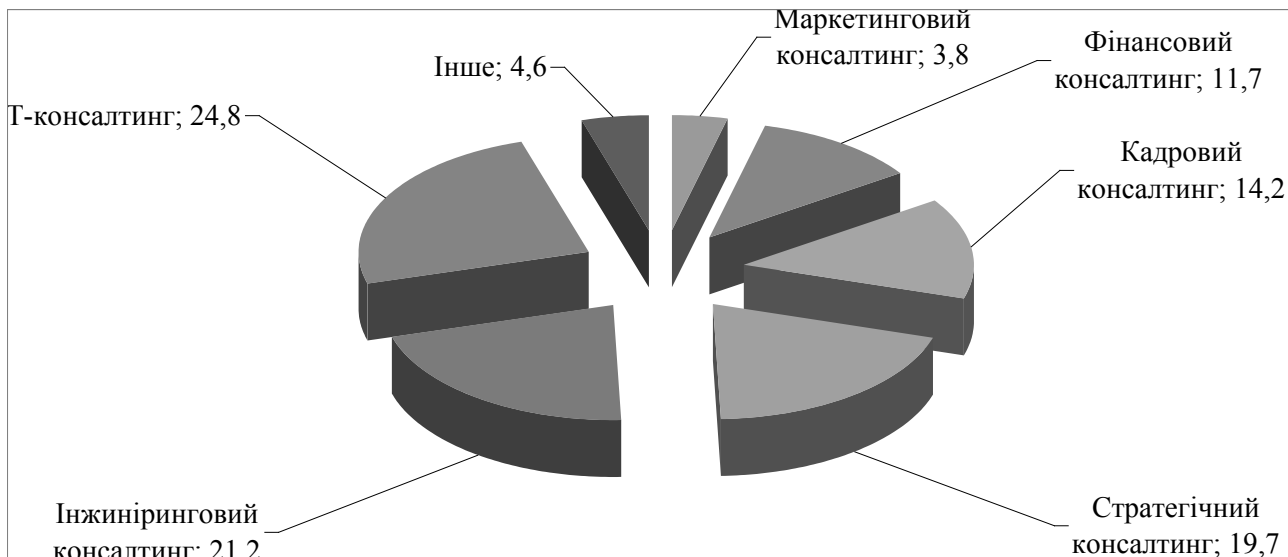

Рис. 1. Структура європейського ринку консалтингових послуг у 2020 р., %

Джерело: складено за даними [4, с. 14].

Сучасні фінансові установи та консультанти надають своїм клієнтам широкий спектр консалтингових послуг, пов'язаних із грамотним управлінням персональними фінансами та здійсненню операцій із фондовими інструментами. Адже більшість з них не мають можливостей постійно спостерігати за ситуацією на ринку цінних паперів, змінами чинного законодавства та не зовсім орієнтуються в особливостях здійснення тієї чи іншої операції, що може призвести до прийняття неправильних рішень, які негативно впливають на зміну добробуту клієнта. Це – консультування клієнтів щодо вибору стратегії та об'єктів інвестування відповідно до поставлених цілей, пошук і визначення найвигідніших напрямів інвестування вільних коштів, обґрунтування фінансової ефективності інвестиційних вкладень, розроблення оптимальної структури портфеля цінних паперів клієнта; юридична та фінансова експертиза об'єкта інвестування на предмет виявлення його реального стану та відповідності чинному законодавству. А завдяки широким можливостям доступу до різноманітної фінансової інформації, наявності сучасних телекомунікаційних і програмних засобів фінансові посередники та консультанти володіють відомостями про явища та події, що відбуваються на національних і міжнародних ринках цінних паперів. Це дає змогу надавати своїм клієнтам інформаційно-аналітичні послуги, а саме: інформування про чинне законодавство зарубіжних країн щодо стану та діяльності на ринках цінних паперів; доведення

інформації про котирування та курси цінних паперів, їхню дохідність, зміни фондових індексів; оперативне інформування клієнтів про тенденції та прогнози зміни ринку цінних паперів, складання аналітичних звітів за видами цінних паперів; оцінювання інвестиційної привабливості підприємств і галузей, що є об'єктами інвестування; аналіз портфеля клієнта і надання рекомендацій щодо його оптимізації тощо.

Роль зовнішніх консультантів в управлінні персональними фінансами дуже важлива, оскільки правильний вибір консультанта дозволяє заощадити час і гроші, а також уникнути впливу фінансових ризиків. Хоча сьогодні спостерігається підвищення інтересу населення до індустрії фінансового консалтингу, яка в Україні лише починає формуватися, проте варто виокремити низку причин відносно низького попиту на ці послуги з боку населення: складна макроекономічна ситуація та загальне зниження ділової активності громадян (зокрема на ринку цінних паперів); низький рівень довіри до незалежних фінансових експертів і культури взаємовідносин; недостатня фінансова обізнаність населення і нерозуміння важливості та корисності консалтингових послуг у фінансовому житті домогосподарств та їхніх членів [3; 5].

Для розвитку інституту фінансового консалтингу в Україні доцільно заохочувати створення консалтингових компаній, які б спеціалізувалися у сфері фінансово-інвестиційного консалтингу виключно для фізичних осіб і надавали б консультаційні послуги щодо використання

банківських та інших продуктів, управління особистим капіталом, страхування і недержавного пенсійного забезпечення, операцій з нерухомістю, іноземною валютою, інвестицій у акції та облігації, іноземні валюти, дорогоцінні метали, а також формували фінансові плани для домогосподарств, ураховуючи їхні життєві цілі. Така діяльність сприятиме зростанню рівня фінансової інклюзії в країні та стабілізації фінансової діяльності громадян, оскільки це допоможе сформулювати та встановити часовий горизонт фінансових цілей родини, покращити планування сімейного бюджету та зменшити частку непотрібних витрат, розробити оптимальну інвестиційну стратегію, оптимізувати кредитні виплати, підвищити рівень і зменшити ризики пасивних доходів. Стимулювати створення та діяльність подібних компаній допоможе, на нашу думку, встановлення пільг в оподаткуванні їхнього прибутку та спрощення процедури реєстрації і ліцензування.

Одним з напрямів розвитку фінансового консалтингу та посилення його ролі в процесах розвитку ринку цінних паперів є переорієнтація менеджерів банків, інвестиційних фондів і компаній та інших фінансових установ, які працюють на ринку цінних паперів, з формату продавців у формат фінансових консультантів, що потребує поглиблення їхніх фахових знань і навичок. Такий підхід є виправданим з огляду на запроваджений в Європі єдиний ринок фінансових інструментів, в якому передусім реалізується захист прав інвесторів. Одним із засадничих принципів цієї директиви є сегментація індивідуальних клієнтів за рівнями фінансової обізнаності, що дає їм змогу самостійно інвестувати лише в окремі інструменти ринку, категорії ризику яких обмежуються тим чи іншим рівнем. А відтак для інвестування в інструменти з вищою ризиковістю клієнт має отримати відповідні дані та рекомендації від професійного ліцензованого консультанта, який не може водночас бути продавцем цього фінансового інструменту чи послуги з огляду на дотримання чинного законодавства та уникнення конфлікту інтересів.

Натомість в Україні більшість установ фінансового сектору здійснюють надання консультаційної допомоги, яка спрямована на гарантоване отримання фінансової послуги: визначення необхідного пакету документів та оформлення їх, обрання оптимальної схеми здійснення операції, калькулювання всіх витрат на її проведення, розрахунок ефекту інвестиційної угоди, вибір способів захисту інвестора від наявних ризиків. У структурі великих фінансових установ можуть функціонувати власні консалтингові служби, а оплата за їхні послуги може виділятися окремо або бути врахованою в тарифах на їхні основні послуги. Це потребує додаткових витрат на оплату праці консультантів та утримання консалтингового підрозділу, які можуть бути значними та суттєво позначатися на вартості фінансових послуг.

Однак основним призначенням консалтингу в управлінні персональними фінансами є надання професійної допомоги клієнтам у вирішенні їхніх фінансових проблем. З огляду на цю обставину більш доцільною видається співпраця фінансових установ – учасників фондового ринку з консалтинговими

компаніями та незалежними фінансовими консультантами, які би шляхом надання якісних консультацій сприяли формуванню клієнтської бази фінансових посередників. Водночас фінансова установа спрямовувала б головні зусилля на процес здійснення операцій та надання послуг. Це дає змогу скоротити витрати в частині утримання штату консультантів, а відтак зникає потреба в наявності консалтингового підрозділу у структурі цих установ. Співпраця фінансових посередників із зовнішніми фінансовими консультантами може мати місце в таких напрямках, як підготовка тематичних оглядів та аналітичних матеріалів щодо можливостей інвестування на фондовому ринку, проведення наукових досліджень, незалежна експертиза ефективності прийнятих управлінських рішень, а також надання консультаційних послуг з різних напрямів діяльності, розроблення кожного з яких усередині фінансової установи вимагало б непропорційного збільшення штатної чисельності працівників. Така співпраця, безперечно, може виявитися ефективною за умов налагодження тісних партнерських зв'язків між учасниками ринку цінних паперів і фінансовими консультантами, а також значного ступеня взаємної довіри.

Особливою популярністю такий підхід користується в Європі, де у 2020 р. найбільша частка клієнтів ринку консалтингу (27,6%) припадала на установи фінансового сектору (переважно банки, фінансові і страхові компанії) порівняно з іншими сегментами клієнтів (промисловість і торгівля – 24,1%, публічне управління – 14,6%, виробники комунальних послуг – 10,8%, зв'язок і медіа – 7,8%, інші індустрії – 5%), про що свідчать дані табл. 3. А в таких країнах, як Велика Британія, Італія, Франція та Німеччина, значення цього показника перевищує середньоєвропейський рівень [4, с. 16].

Важливим моментом, на який слід звернути увагу незалежним фінансовим консультантам і фінансовим установам, які працюють з населенням, є розвиток цифрової економіки, а також розширення сфери застосування і спрощення доступу клієнтів до сучасних каналів дистанційного обслуговування та новітніх фінансових технологій. Під впливом цих тенденцій відбуваються трансформаційні зміни в організації обслуговування клієнтів – перехід від традиційного фінансового посередництва до «фінансового маркетплейсу», завдяки чому населення може отримувати якісні консультації щодо альтернативних фінансових послуг на ринку цінних паперів через формування офіційно ліцензованих, акредитованих інвестиційних компаній та фондів, трастових компаній.

До того ж використання смартфонів і доступність прикладних програмних продуктів дають змогу контролювати персональні доходи й витрати, а також управляти вільними коштами для подальшого інвестування в інструменти ринку цінних паперів задля раціонального використання коштів та отримання пасивного доходу. На нашу думку, потрібне надання консультантами систематизованої інформації про застосування відповідних сервісів і технологій в управлінні персональними фінансами.

Клієнтська структура ринку консалтингових послуг Європи у 2020 р., %

Країни	Клієнтські індустрії					
	Фінансовий сектор	Промисловість і торгівля	Публічне управління	Виробничі комуніальні послуги	Зв'язок і медіа	Інші індустрії
Австрія	5,6	36,7	11,0	4,2	2,6	39,9
Франція	30,0	23,0	13,0	12,0	3,0	19,0
Німеччина	24,5	32,1	9,9	8,5	8,2	16,8
Греція	21,0	17,0	28,0	10,0	6,0	18,0
Угорщина	12,0	18,0	14,0	31,0	16,0	9,0
Італія	30,1	31,6	10,9	8,7	8,1	10,6
Румунія	14,0	12,8	60,0	6,0	9,4	7,2
Іспанія	34,8	7,1	14,4	13,8	12,7	17,2
Велика Британія	29,0	16,0	25,0	13,0	10,0	7,0
<i>У середньому по Європі</i>	<i>27,6</i>	<i>24,1</i>	<i>14,6</i>	<i>10,8</i>	<i>7,8</i>	<i>15,0</i>

Джерело: розраховано за [4],

На перший погляд, значення фінансового консалтингу є не настільки помітним для вітчизняного фондового ринку. Однак з позиції функціонального призначення фінансових консультантів і спрямованості на вироблення раціональних рішень, зокрема у сфері управління персональними фінансами, завдяки фінансовому консалтингу відбувається опосередкований вплив на динаміку фондової активності, а його роль у розвитку ринку цінних паперів може виявитися значною і з часом лише посилюватиметься. Зауважимо, роль фінансового консалтингу в розвитку ринку цінних паперів проявляється в низці аспектів.

По-перше, завдяки фінансовим консультантам відбувається зниження інформаційної асиметрії на ринку цінних паперів, адже суттєвим бар'єром, який стримує вихід домогосподарств на ринок цінних паперів та їхню фондову активність, є складність окремих фінансових інструментів і продуктів, що супроводжується певними витратами на вивчення додаткової інформації. Водночас навіть за наявності належних відомостей оцінювання ефективності придбання продуктів чи інструментів часто може виявитися надто складним або дорогим завданням, що зумовлено нездатністю, нераціональністю і неефективністю самостійного забезпечення домогосподарствами всім масивом потрібної інформації. Взаємодія із фінансовими консультантами дасть змогу оперативно отримувати необхідну інформацію, економити ресурси (технічні, фінансові) і час на її здобуття, а відтак усунути проблему асиметрії інформації. На думку багатьох вчених і практиків, своєчасне надходження та вивчення інформації дає змогу уникнути 30-50% проблемних вкладень у майбутньому ще на стадії вивчення пропозицій.

По-друге, співпраця населення із фінансовими консультантами, яка забезпечує отримання доходів від напрацьованих управлінських рішень і вдалих вкладень в інструменти ринку цінних паперів, зміцнює рівень фінансової безпеки домогосподарств, а відтак підвищує довіру домогосподарств до ринку цінних паперів і стимулює їхню фондову активність.

По-третє, унаслідок підвищення рівня довіри зростає увага з боку населення до інституцій та інструментів ринку цінних паперів, збільшуються обсяги торгів цінними паперами. Це також сприяє розширенню спектра фінансових інструментів з відповідними інвестиційними характеристиками для населення, виходу на ринок нових емітентів, зростанню попиту на послуги фінансових установ на фондовому ринку та, відповідно, розширенню присутності їх на цьому ринку.

По-четверте, фінансові консультанти сприяють виконанню ринком цінних паперів свого основного призначення – акумулювання заощаджень і перетворення їх на інвестиції з подальшим спрямуванням у реальний сектор економіки. З одного боку, на цьому ринку реципієнти можуть отримувати потрібні їм для розвитку фінансові ресурси, з другого, – за допомогою активізації емісійної діяльності для інвестицій у цінні папери можуть бути залучені кошти внутрішніх інвесторів – фізичних та юридичних осіб. Отже, завдяки своїй діяльності та взаємодії з клієнтами фінансові консультанти опосередковано впливають на підвищення капіталізації ринку цінних паперів, що реалізується в таких напрямках, як розширення пропозиції цінних паперів з високими інвестиційними характеристиками, сприяння максимальному використанню потенціалу ринку цінних паперів, а також становленню і розвитку всіх типів інвесторів.

Висновки. 1. Головним завданням фінансового консультанта в управлінні персональними фінансами є надання клієнтам об'єктивної та потрібної інформації для прийняття фінансово-інвестиційних рішень, які сприятимуть вирішенню їхніх фінансових проблем і виведенню їхньої діяльності на якісно новий рівень. Компетенцію будь-якого фінансового консультанта у сфері надання консалтингових послуг з питань функціонування ринків цінних паперів визначають такі фактори: високий професійний рівень і хороше знання практики, володіння методологією і технологією фінансового бізнесу та консалтингу; знання фінансових можливостей і проблем клієнтів, розуміння поточного стану й тенденцій розвитку ринку цінних паперів, що дає змогу компетентно

оцінювати потреби клієнтів, пропонувати практичні рішення за доступними цінами; уміння сформулювати та запропонувати комплексне інвестиційне рішення для клієнта.

2. Сучасні фінансово-кредитні установи в Україні накопичили значний потенціал консалтингової діяльності у сфері управління персональними фінансами. Його реалізація сприятиме як підвищенню якості та різноманітності послуг фінансового консалтингу, так і прискоренню процесів їхнього подальшого розвитку з огляду на те, що об'єктом купівлі-продажу в межах консалтингу є достовірна інформація та якісно напрацьовані рішення. Така бізнес-модель є досить стійкою в кризових умовах, оскільки не потребує використання власних чи залучених ресурсів, що унеможлиблює появу низки ризиків. Альтернативним варіантом в управлінні персональними фінансами є інтеграція зусиль фінансових посередників і зовнішніх консультантів, що сприятиме диверсифікації фінансових послуг і забезпечить ефективність управління інвестиційними ризиками для зміцнення фінансової безпеки домогосподарств.

3. Завдяки фінансовому консалтингу в управлінні персональними фінансами забезпечується опосередкований позитивний вплив на розвиток ринку цінних паперів у таких напрямках: зниження інформаційної асиметрії фондового ринку; зміцнення рівня фінансової безпеки домогосподарств та зростання рівня їхньої довіри до ринку цінних паперів; зростання обсягів торгів цінними паперами на ринку за участі домогосподарств. Роль фінансового консалтингу в підвищенні капіталізації ринку цінних паперів реалізується завдяки розширенню пропозиції цінних паперів з високими інвестиційними характеристиками, сприянню максимальному використанню потенціалу ринку цінних паперів, а також становленню і розвитку домогосподарств як важливого типу інвестора.

Список використаних джерел

1. Демографічна та соціальна статистика. Доходи та умови життя. *Державна служба статистики України*: сайт. 2022. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>

2. ОВДП, які знаходяться в обігу за номінально-амортизаційною вартістю. *НБУ*: сайт. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/t-bills>

3. Павликівська О., Плекан У. Фінансовий консалтинг: тенденції та особливості розвитку в Україні. *Галицький економічний вісник*. 2020. Т. 66. № 5. С. 59-66. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/33404>

4. *Survey of the European Management Consultancy Market 2020/2021*. FEACO: Website. 2021. URL: <https://www.feaco.org/consulting-in-europe/annual-survey>

5. Жукевич С. М., Карпишин Н. І. Фінансове консультування населення: теоретико-організаційні аспекти діяльності. *Економічний аналіз*: зб. наук. пр. 2017. Т. 27. № 2. С. 91-97.

References

1. Demografichna ta sotsial'na statystyka. Dokhody ta umovy zhyttya [Demographic and social statistics. Income and living conditions] (2022). *State Statistics Service of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

2. OVDP, yaki znakhodyat'sya v obihu za nominal'no-amortyzatsiynoyu vartistyu [State bonds that are in circulation at nominal and amortized cost] (2022). *National Bank of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/markets/t-bills> [in Ukrainian].

3. Pavlykivska, O., & Plekan, U. (2020). Finansovyy konsal'tynh: tendentsiyi ta osoblyvosti rozvytku v Ukrayini [Financial consulting: trends and peculiarities of development in Ukraine]. *Halyts'kyi ekonomichnyy visnyk – Galician Economic Herald*, 66(5), 59-66. Retrieved from <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/33404> [in Ukrainian].

4. *Survey of the European Management Consultancy Market 2020/2021* (2021). FEACO: Website. Retrieved from <https://www.feaco.org/consulting-in-europe/annual-survey>,

5. Zhukevych, S. M., & Karpishyn, N. I. (2017). Finansove konsul'tuvannya naselennya: teoretyko-orhanizatsiyni aspekty diyal'nosti [Financial counseling of the population: theoretical and organizational aspects of activity]. In *Ekonomichnyy analiz [Economic analysis]*: Vol. 27(2) (pp. 91-97). [in Ukrainian].

Надійшло 05.11.2022 р.